

Таблиця

Рівень розвиненості комплексу контролінгу підприємств фармацевтичної галузі

Підприємство	Загальна кількість балів	Рівень розвиненості комплексу контролінгу, %
ВАТ "Фармак"	96	79.3
НВЦ "Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод"	89.5	74
ВАТ "Інтерхім"	87	71.9
Фармацевтична фірма "Дарниця"	81.5	67.5
"Київський вітамінний завод"	78	64.5
ВАТ "БІОФАРМА"	64.5	53.2
"Луганський хіміко-фармацевтичний завод"	56	46.4
Хімфармзавод "Червона Зірка"	54.5	45
"Лубнифарм"	52	43

Джерело: Розроблено автором

Показник		Рівень розвиненості комплексу контролінгу			
		0-25%	25-50%	50-75%	75-100%
Рівень ефективності	0-35%		* Луганський хіміко-фармацевтичний завод *Хімфармзавод "Червона зірка"		
	35-75%		*ВАТ "Лубнифарм"	*ВАТ "Інтерхім" *ВАТ "Біофарма"	*Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод
	75-100%			*Київський вітамінний завод Фармацевтична фірма "Дарниця"	*Фармак

Рис 5. Матриця визначення доцільності впровадження системи контролінгу на вітчизняних фармацевтичних підприємствах

Джерело: Розроблено автором

емства на основі використання програмного забезпечення DEAOs, а також встановити, чи є впровадження концепції контролінгу доцільним. Така методика є доволі простою в застосуванні та передбачає використання математичних методів, що забезпечують високу достовірність результатів.

Література

- Гудзь П. Інститут контролінгу в системі управління / П. Гудзь, Г. Мізерна // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 9. – С. 154–156.
- Дедов О. А. Методология контроллинга и практика управления крупным промышленным предприятием : учебное пособие. / О. А. Дедов. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 248 с.
- Карминский А. М. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Примаков, С. Г. Фалько. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 256 с.
- Контроллинг как инструмент управления предприятием / [Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др.]; под ред. Н. Г. Данилочкиной. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 297 с.
- Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Novvath&Partners ; пер. с нем. – 3-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 269 с.
- Слепцов С. А. Создание управленческой информационной системы / С. А. Слепцов // Корпоративные системы. – 2003. – № 5 – С. 12–18.
- Сухарева Л. А. Контроллинг – основа управления бизнесом / Л. А. Сухарева, С. Н. Петренко. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2002. – 208 с.
- www.deaos.com

Стаття надійшла до редакції 1 липня 2011 року

УДК: 351.82

О. О. Харіна,
аспірант кафедри екологічного менеджменту та підприємництва
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ
«ЕКОЛОГІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ»**

У статті досліджено різні підходи зарубіжних та вітчизняних науковців до визначення поняття «екологічне регулювання». Вивчено взаємозв'язок понять «державне регулювання» і «державне управління». Визначено сутність поняття «екологічне регулювання». Надано авторське трактування поняття екологічного регулювання діяльності підприємства.

Ключові слова: екологічне регулювання, державне регулювання, екологічний менеджмент, забруднення довкілля.

Е. О. Харина
СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ
«ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ»

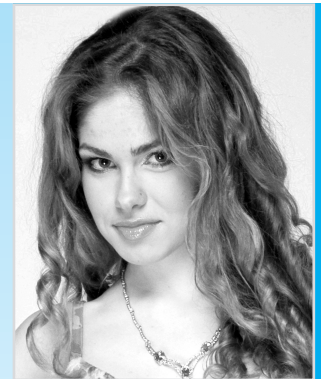
В данной статье исследованы различные подходы зарубежных и отечественных ученых к определению понятия «экологическое регулирование». Изучена взаимосвязь понятий «государственное регулирование» и «государственное управление». Определена сущность понятия «экологическое регулирование». Представлена авторская трактовка понятия экологического регулирования деятельности предприятия.

Ключевые слова: экологическое регулирование, государственное регулирование, экологический менеджмент, загрязнение окружающей среды.

O. O. Kharina
THE ESSENCE OF THE
«ECOLOGICAL REGULATION» CONCEPT

This article examines different approaches to the definition of «ecological regulation» foreign and native scientists. Studying of correlation of concepts «government regulation», public administration and defines the essence of the concept of «ecological regulation». The interpretation concept of ecological regulation of business was provided.

Key words: ecological regulation, government regulation, environmental management, pollution.

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ століття надзвичайно загострилася світова екологічна криза. Стрімке погіршення якості природного середовища та виснаження природних ресурсів зростає актуальним розроблення напрямів подальшого розвитку людської цивілізації. Людство зрозуміло, що виробництво товарів і послуг призводить

до вичерпування ресурсів та численних екологічних проблем, внаслідок чого збільшуються економічні й соціальні втрати. Тому питання досягнення сталого розвитку людського суспільства набуває в наш час дедалі більшої актуальності. На порядок денний вийшла потреба ефективного регулювання комплексного процесу екологізації

виробництва, всієї господарської діяльності суспільства з урахуванням фактору екологічної безпеки. При цьому екологізація виробництва вимагає відповідного вдосконалення господарського механізму. Відтак актуальною стала потреба впровадження дієвої системи екологічного регулювання в усіх секторах економіки.

Події минулих десятиліть, а саме: започаткування процесу «Довкілля для Європи» у 1991 р., Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку, що проходила в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., Всесвітній саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі у 2002 р., підписання низки природоохоронних конвенцій тощо свідчать про те, що питання, які стосуються охорони навколишнього середовища, державної екологічної політики та екологічного регулювання діяльності підприємств набувають усе більшого значення в умовах екологічної кризи. На сучасному етапі розвитку суспільства теоретико-методична база екологічного управління є досить широкою, спектр методів екологічного регулювання постійно розширюється. Це пов'язано із загостренням еколого-економічних протиріч. Усупереч цьому деякі його аспекти залишаються невирішеними, зокрема не відпрацьований повною мірою механізм здійснення екологічного регулювання. Окрім того, незважаючи на значну кількість досліджень та публікацій з питань екологічної політики, нині в науковій літературі відсутнє чітке визначення поняття екологічного регулювання діяльності підприємства.

Актуальність екологічних проблем і нагальна потреба їх вирішення потребує, на нашу думку, подальшої розробки теоретико-методологічних положень щодо сутності та важелів екологічного регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки в економічній літературі питанням державного регулювання та управління приділяється значна увага. Вагомий внесок у розвиток науки регулювання економіки зробили такі зарубіжні вчені, як А. Абалкін, В. Афанасьєв, Г. Брейнс, Т. Васильєва, К. Гелбрейт, Дж. Кейнс, А. Маршалл, В. Ойкен, П. Самуельсон, Ф. Хайек та ін. Значні наукові результати у сфері регулювання економіки отримані в дослідженнях вітчизняних науковців, а саме: А. Александрова, С. Білої, А. Гальчинського, В. Гесця, М. Долішного, С. Мочерного, В. Черняка та ін. Однак досі залишаються невирішеними питання, які стосуються тотожності понять регулювання та управління, не визначено, яке з них є глибшим у науковій площині.

Нині екологічна проблематика є досить популярною серед науковців. На увагу заслуговують праці В. Андрейцева, Г. Бачинського, О. Веклича, О. Величко, Т. Галушкіної, В. Лозанської, Л. Кожушко, І. Синякевич, М. Хилька, В. Шевчука та ін. Ці вчені проаналізували особливості взаємозв'язків між природою, суспільством і економікою, які підтверджують тісну взаємозалежність між природними та економічними чинниками і розвитком суспільства. Проте, незважаючи на численні наукові дослідження та публікації, більшість із них торкається лише окремих інструментів державної екологічної політики. На наш погляд, рівень наукового опрацювання проблем екологічної політики, зокрема питання тлумачення поняття «екологічне регулювання», й нині залишається не розкритим.

Метою статті є визначення й обґрунтування змісту екологічного регулювання, аналіз наукових поглядів щодо цієї проблематики визначних представників економічних доктрин, а також формулювання власного комплексного тлумачення терміну «екологічне регулювання», визначення основних його складових. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання: упорядкувати поняття «державне регулювання» і «державне управління», розкрити їх сутність, визначити специфічні риси, розробити власне формулювання поняття екологічного регулювання діяльності підприємств.

Основні результати дослідження. Останніми роками такі поняття, як «екологічне регулювання», «екологічне управління» і «екологічний менеджмент» міцно закріпили-

ся в лексиконі науковців-практиків та теоретиків. Використовують ці терміни здебільшого спонтанно, часто ототожнюючи і не заглиблюючись у їх зміст. Понятійному апарату притаманні нечіткість, невизначеність, узагальнення, дискусійність, що, своєю чергою, негативно впливає на розвиток як теорії, так і практики.

У результаті дослідження встановлено, що зазначені визначення не є тотожними, і співвідношення між ними доцільно розглядати як похідне від тлумачення загальних категорій «регулювання» та «управління». На рівні загальної науки вони майже ніколи не використовуються як ідентичні, але співвідношення між ними роз'яснюється порівнюванню.

Загально визнано, що регулювання й управління як соціальні явища мають спільну сферу застосування, проте передбачають різний за характером вплив на об'єкти управління з метою досягнення певних результатів, тобто реалізації встановлених цілей та завдань управлінського впливу. При цьому регулювання охоплює порівняно з управлінням ширшу сферу організаційної діяльності.

На думку М. Макаренка та В. Дудченка, обидва поняття мають самостійну основу, змістовну характеристику і напрям розвитку. Категорія «управління» включає сукупність прийомів та методів цілеспрямованої дії на об'єкт з метою досягнення певних результатів його діяльності. Управління означає використання методів, що передбачають підпорядкування цих об'єктів управлінському впливу з боку суб'єкта управління.

Категорія «регулювання» означає дію на об'єкт з метою не лише досягнення певних результатів, а й для упорядкування їх у межах заданих параметрів, планів, коригування відхилення від останніх [10, с. 72]. Відтак «регулювання», на нашу думку, є більш широким поняттям, ніж «управління», оскільки охоплює ширшу сферу організаційної діяльності держави. Варто додати, що регулювання пов'язане не стільки із впливом на об'єкти управління, скільки на навколишнє середовище, передбачає високий ступінь альтернативності поведінки керіваних об'єктів й тим самим є відмінним від поняття управління. Регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, що є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління у цілому, а також передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керіваних об'єктів, створюючи можливість діяти економічним суб'єктам найбільш ефективно. З переходом до ринкових відносин поняття державного регулювання поступово витіснило поняття державного управління, залишивши йому лише управлінські функції відносно об'єктів, що знаходяться в державній власності, а всі інші галузі та сфери охопило державне регулювання. Отже, на підставі цього, вважаємо, що регулювання є ширшим і цілком самостійним елементом управління економікою.

Поняття «екологічне регулювання» для вітчизняної науки також не є абсолютно новим, багато уваги у цій сфері науковці приділяють теоретичним та прикладним аспектам. Проте, незважаючи на це, ще й досі не існує єдиного загальноприйнятого тлумачення поняття екологічного регулювання діяльності підприємств. Зокрема, як зазначають Ю. Лисенко і А. Садеков у [2], багато авторів повністю відмовляються від точного визначення, роблячи наголос на описі окремих вихідних позицій та заходів щодо екологізації системи управління. Сьогодні в літературі можна зустріти такі категорії, як «екологічний менеджмент» [2; 5; 10], «менеджмент довкілля підприємств» [1], «екологічне управління» [3; 6], «екологічне керування» [6], «екологічне регулювання» [7; 15], «управління навколишнім середовищем» [10] та ін.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури, зорієнтованої на екологічне регулювання, свідчить про відсутність консенсусу в різних авторів щодо конкретного змісту й формування такого регулювання. Наприклад, предмет екологічного регулювання часто уточнюється через описання окремо виділених характеристик і він зовсім не

пов'язаний із цілісною системою уявлень. У німецько- та англійській літературі нині можна зустріти такі формулювання екологічного регулювання, як: менеджмент охорони навколишнього середовища, екологічний менеджмент, екологічна політика підприємства тощо.

В українській і російській науковій літературі останнім часом спостерігається тенденція до застосування та тлумачення понять «екологічне регулювання», «екологічне управління» і «екологічний менеджмент» як синонімів. Проте у цих визначеннях, на нашу думку, існують суттєві відмінності щодо суб'єктів та об'єктів діяльності, мотивації, ролі відповідальних осіб, відповідальності за результати діяльності, відмінними є також основні принципи здійснення господарської діяльності підприємств (див. табл.).

На протигагу екологічному управлінню екологічний менеджмент, який спрямований на досягнення еколого-економічної ефективності виробництва та керується природоохоронним законодавством, здійснюється тільки економічними суб'єктами. Виходячи з проведеного нами порівняльного аналізу понять, можна стверджувати, що принциповою відмінністю екологічного менеджменту від екологічного управління є його спрямованість на постійне покращення екологічних та економічних характеристик виробничої діяльності – на еколого-економічну ефективність виробництва. Відмінними рисами екологічного менеджменту від екологічного управління є також те, що він здійснюється лише економічними суб'єктами, їх діяльність має бути внутрішньо мотивована й обумовлена принципами

екологічної справедливості та екологічної ефективності, застосовується лише на ініціативній і добровільній основі та в основному залежить від особистої зацікавленості менеджера в кінцевих результатах, його досвіду та кваліфікації. Варто додати, що деякі автори застосовують термін «екологічний менеджмент» для позначення управління регіональною еколого-економічною системою, цим самим створюючи плутанину, адже також існує й інше припущення, зокрема, що термін «екологічний менеджмент» коректно використовувати лише для характеристики функцій на підприємстві.

Здійснивши порівняльний аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових праць, ми дійшли висновку, що екологічне регулювання є саме тим поняттям, що уособлює в собі характерні ознаки як екологічного управління, так і екологічного менеджменту, тобто є глибшим за свою сутність. Воно поєднує всі ті основні характеристики, що є надзвичайно важливими в подоланні нинішніх еколого-економічних суперечностей економічного зростання.

Таким чином, екологічне регулювання – це цілеспрямована, свідома діяльність економічних суб'єктів господарювання, органів державної влади та громадськості, що спрямована на розроблення, запровадження, реалізацію, контроль та свідоме управління діяльністю суб'єктів господарювання, включає в себе сукупність принципів, форм, методів, прийомів та інших заходів природоохоронного характеру, які повинні забезпечити раціональне використання і збереження природних ресурсів, дотримання екологічної безпеки. Екологічне регулювання застосовується не тільки для різного рівня примусу забруднювачів навколишнього середовища обмежити викиди шкідливих речовин у природні та техногенні середовища, а й для матеріального стимулювання сумлінних природокористувачів. Як вид діяльності екологічне регулювання охоплює виробничі процеси, законодавчі, нормативні та соціально-економічні аспекти діяльності суспільства, методи управління якістю навколишнього природного середовища тощо й здійснюється на всіх організаційних рівнях, зокрема: локальному, місцевому, регіональному та національному. Варто додати, що як галузь наукового знання екологічне регулювання тільки починає формуватися. Воно народжується на стику управлінських та екологічних наук і сьогодні належить до емпіричних наук. Вбираючи у себе основні положення те-

Порівняльна характеристика екологічного регулювання, екологічного управління та екологічного менеджменту

Таблиця

Аспект порівняння	Екологічний менеджмент	Екологічне управління	Екологічне регулювання
Суб'єкт діяльності	Тільки економічні суб'єкти (переважно промислові підприємства)	Органи державної влади, інколи економічні суб'єкти	Охоплює як економічні суб'єкти господарювання, так і органи державної влади
Об'єкт діяльності	Екологічні аспекти виробничих процесів на Локальному та організаційному рівнях	Екологічні процеси в організаціях виробничого і невиробничого спрямування	Екологічні процеси в організаціях виробничого і невиробничого спрямування на всіх організаційних рівнях, зокрема: локальному, місцевому, регіональному, національному
Мотивація	Внутрішньо вмотивована, ініціативна діяльність	Зовнішньо вмотивована діяльність	Охоплює ширшу сферу організаційної діяльності, тобто є як внутрішньо-, так і зовнішньовмотивованою
Основні функції	Аналітика, удосконалення, інтеграція, мотивація	Прогнозування, організація, систематизація	Планування, організація, моніторинг, контроль, свідоме управління
Основні принципи	Екологічна ефективність	Законодавча відповідальність	Передбачає високий ступінь альтернативності
Обов'язковість	Добровільна діяльність	Обов'язкова діяльність	Добровільно-примусова діяльність

Джерело: Складено автором за [4; 5; 6; 7; 9; 14; 15; 16]

Екологічне управління – це процес, який передбачає виявлення екологічних проблем, формулювання екологічної політики, вибір інструментів запровадження політики, трансформацію її в закони й регулятивні акти, а також примусове впровадження цих законів і регулятивних актів у дію [3, с. 24]. Успіх екологічного управління залежить не стільки від специфічних організаційних та інституційних особливостей, притаманних тій чи іншій країні, скільки від таких факторів, як твердий намір громадськості переслідувати цілі охорони довкілля, віддзеркалення цього наміру в політичній волі представників влади, передбачуваність і спроможність уряду діяти відповідно до цієї волі. Основою ефективного екологічного управління є ступінь важливості, що надають громадськість та її представники екологічним проблемам.

Для екологічного управління характерними є такі риси: здійснюється органами державної влади, інколи економічними суб'єктами; зовні вмотивована діяльність обумовлена вимогами природоохоронного законодавства; спостерігається відносна легкість імітації та фальсифікації ефективної діяльності; перевага надається процесу управління діяльністю над її результатами; здійснюється винятково в межах посадових інструкцій та зобов'язань.

орії соціально-екологічного управління, практично втілює їх у життя, використовуючи при цьому економічні, адміністративні, соціальні, технологічні та інформаційні фактори з метою досягнення якості (стану) природного середовища, що забезпечує можливість сталого розвитку суспільства і природи.

Висновки. Таким чином, провівши порівняльний аналіз понять екологічного управління, екологічного менеджменту та екологічного регулювання, дослідивши їх основні характеристики та виокремивши відмінні риси, ми сформулювали власну комплексну дефініцію такого терміну, як «екологічне регулювання».

На жаль, в Україні дієвість системи екологічного регулювання неможливо об'єктивно оцінити за його кінцевим результатом через відсутність законодавчого визначення цілей та термінів їх досягнення. Нині в державі сформовано розвинуту систему екологічного законодавства, в тому числі з акцентуванням уваги на використанні природних ресурсів, проте законодавство у цій сфері має переважно відомчий характер, чинна система регулювання використання природних ресурсів не відповідає вимогам переходу до стійкого розвитку та є однією із серйозних перешкод гармонізації відносин природи і суспільства. Предметом наших подальших наукових досліджень буде оцінка системи еколого-економічного регулювання на підприємствах України в ринкових умовах господарювання.

Література

- Біла С. О. Державне регулювання екологізації виробництва в Україні: реалії та перспективи / С. О. Біла // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія економічна. – Донецьк : ДонНТУ, 2008. – Вип. 33-2. – С. 19–25.
- Большой экономический словарь / Под. ред. Азрилияна А. Н. – 7-е изд., доп. – М. : Институт новой экономики, 2008. – 1472 с.
- Величко О. М. Екологічне управління : навч. посіб. / О. М. Величко,

- Д. В. Зеркалов. – К. : Наук. світ, 2001. – 193 с.
- Галушкіна Т. П. Екологічний менеджмент в Україні / Т. П. Галушкіна // Економіка України. – 1999. – № 6. – С. 78–83.
- Глосарій зеленого бізнесу: українсько-німецько-російсько-англійський // [В. Базилевич, Д. Вальтер, В. Хартманн та ін.] ; наук. ред.: В. Базилевич, Д. Вальтер. – К. : Знання, 2010. – 518 с.
- Лисенко Ю. Екологічний підхід до управління підприємством: проблеми і перспективи / Ю. Лисенко, А. Садеков // Економіка України. – 2003. – № 5. – С. 33–40.
- Лозанський В. Р. Екологічне управління в розвинутих країнах світу в порівнянні з Україною / В. Р. Лозанський. – Харків : УкрНДІЕП, 2000. – 68 с.
- Макаренко М. І. Сутнісно-структурна визначеність механізму регулювання державного боргу / М. І. Макаренко, В. Ю. Дудченко // Вісн. СумДУ. – 2006. – № 7(91). – С. 68–75.
- Максимів Л. І. Сутність, функції, завдання і нормативно-правове забезпечення екологічного менеджменту / Л. І. Максимів, О. А. Потай // Наукові праці Лісівничої академії наук України. – Випуск 5. – 2007. – С. 103–109.
- Маліков В. В. Визначення напрямів державного регулювання економіки / В. В. Маліков // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: державне управління. – Дніпропетровськ, 2011. – № 1. – С. 72–76.
- Мельник Л. Г. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. – Суми : Університетська книга, 2006. – 367 с.
- Садеков А. А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием : монография / А. А. Садеков. – Х. : Издательский дом «ИНЖЭК», 2004. – С. 81–82.
- Синякевич І. Інструменти екополітики: теорія і практика / І. Синякевич. – Львів : ЗУКЦ, 2003. – 183 с.
- Советский экономический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энцикл., 1988. – 1600 с.
- Baumol W. J. The theory of environmental policy / W. J. Baumol, W.E. Oates. – Cambridge : University press, 1988. – 299 p.
- Christoph Knill. Europäische Umweltpolitik. Steuerungsprobleme und Regulierungsmuster im Mehrebenensystem. – GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2008. – 240 p.

Стаття надійшла до редакції 17 червня, 2011 року

УДК 331:378.12

О. М. Козак,

аспірантка Тернопільського національного економічного університету

ОЦІНКА РОБОТИ ВИКЛАДАЧА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано вітчизняні та зарубіжні підходи до оцінки ефективності діяльності викладацького складу вищих навчальних закладів. Запропоновано кілька методичних підходів оцінки результативності діяльності викладача вищої школи.

Ключові слова: викладач вищої школи, професіоналізм, рейтингова оцінка, критерії оцінювання.

Е. Н. Козак

ОЦЕНКА РАБОТЫ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК ЭЛЕМЕНТ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье проанализированы отечественные и зарубежные подходы к оценке эффективности деятельности преподавательского состава высших учебных заведений. Предложено несколько методических подходов оценки результативности деятельности преподавателя высшей школы.

Ключевые слова: преподаватель высшей школы, профессионализм, рейтинговая оценка, критерии оценивания.

Постановка проблеми. На шляху до підвищення якості знань і ефективності системи вищої освіти постає проблема оцінки професійної діяльності кожного викладача. Проведення аналізу роботи науково-педагогічного працівника вимагає застосування відповідної методики, яка б враховувала особливості функціонування вищого навчального закладу. Однак у літературі практично відсутнє наукове обґрунтування комплексного аналізу ре-

O. M. Kozak

AN ESTIMATION OF HIGH SCHOOL LECTURER WORK AS AN ELEMENT OF QUALITY PROVIDING SYSTEM IN HIGHER EDUCATION

Analysis of domestic and foreign approach to an evaluation of efficiency of higher education faculty lecturers' work is given in the article. Several methodical approaches are offered to estimate the effectiveness of higher school teacher activity.

Key words: teacher of higher school, professionalism, rating estimation, evaluation criteria.

зультатів діяльності викладачів, розглядаються певні складові внутрішнього оцінювання, які не інтегруються в єдину систему. Не визначено місце рейтингу в системі оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу. З огляду на вищесказане актуальною є проблема формування та застосування обґрунтованих методів і моделей оцінювання діяльності науково-педагогічного персоналу вищих навчальних закладів з метою управління